

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE SOVYET ORDUSUNA ÇOCUK DESTEĞİ: TÜM BİRLİK PİONER TEŞKİLATI

Burcu ÖZDEMİR¹

Özet

Batı dünyasındaki izci teşkilatının bir benzeri olan Pioner teşkilatı, Sovyetler Birliği'nde 10-15 yaş aralığındaki çocuklardan oluşan bir komünist çocuk teşkilatıydı. Sovyetler Birliği'nde ilk pioner birliği 1922 yılında Moskova'da kuruldu. Sovyet ülkesinin farklı şehirlerinde devlet desteğiyle kurulan teşkilatlara katılan pionerler; spor, sanat, edebiyat, gibi çok çeşitli alanlarda eğitim aldı. Teşkilatın temel amacı, çocukların eğitimi yoluyla, yeni bir sosyalist toplum yaratmaktı. Ayrıca pionerlerin, Sovyet ordusunun ve ekonomisinin gelişimine de destek olmaları bekleniyordu.

RGASPI (Rus Sosyo-politik Devlet Arşivi)'den temin edilen arşiv belgelerinin yanı sıra, pionerlere yönelik olarak çıkarılan *Vozhaty (ВОЖАТЫЙ)*, *Sovetskaya Pedagogika (СОВЕТСКАЯ ПЕДАГОГИКА)* ve *Pioner (ПИОНЕР)* dergilerinden istifade edilerek oluşturulan bu çalışmada, Sovyetler Birliği'nde pionerlere yönelik savaş eğitimi faaliyetleri ve ayrıca Tüm Birlik Pioner teşkilatının İkinci Dünya Savaşı döneminde Sovyet ordusunun başarısına katkıda bulunmak için orduya yönelik olarak gerçekleştirdiği çalışmalar ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sosyalizm, Komünizm, Çocuk, Sovyetler Birliği, Sovyet ordusu.

THE CHILD SUPPORTS FOR THE SOVIET ARMY DURING THE SECOND WORLD WAR: ALL-UNION PIONEER ORGANIZATION

Abstract

Similar to the Scouting organizations of the Western world, pioneer organization was a communist child organization of the Soviet Union for children of age 10–15. In the Soviet Union, the first pioneer organization was established in 1922 in Moscow. Attending state funded organizations in different cities of the Soviet Union, pioneers received education in many fields including sports, crafts, literature, etc. The main aim of the organization was, through education of children, to create a new socialist society. Also, the pioneers were expected to contribute to development of the economy and the Soviet Army.

Based on primary sources such as archival documents obtained from RGASPI (Rossisky Gosudarstvennyy Arhiv Sotsialno-Politicheskoi İstorii) and the journals, including *Vozhati (ВОЖАТЫЙ)*, *Sovetskaia Pedagogika (СОВЕТСКАЯ ПЕДАГОГИКА)* and *Pioner (ПИОНЕР)*, this paper aims to analyze war training activities for the pioneers in the Soviet Union and also army-military related activities of All-Union Pioneer Organization that they undertook to contribute to the success of the Soviet Army during the Second World War.

Keywords: Socialism, Communism, Child, Soviet Union, Soviet army

---

¹ Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, ozdemirburcu85@gmail.com

Giriş

Bir devlet bünyesinde hayat bulan hemen her ideoloji, okul sistemini yeni neslin ideolojik eğitiminde en önemli vasıta olarak görür. Sovyetler Birliği'ni bu noktada farklı kılan şey, okul-dışı eğitime de en az okul-içi eğitim kadar önem vermesi ve çocukların ideolojik eğitimi açısından, onların boş vakitlerini ve tatil zamanlarını da 'topluma faydalı çalışmalar' adı altında organize etmesiydi. Lenin'e göre 'topluma faydalı çalışmalar', Sovyet okulunu burjuva okulundan ayıran temel özellikti. Sovyet okulu öğrencilere toplumsal çalışmalar ve emek için gerekli olan yetenekleri kazandıran bir kurum olmalıydı (Krupskaya, 2013, s. 86). Lenin, Sovyet eğitiminin sadece kitaplarda yer alan bilgileri ezberlemekten ibaret olamayacağını, gençlerin ancak işçi ve köylülerle ortak çalışmalar yürüterek gerçek bir komünist haline gelebileceğini savundu (Balyanskaya, 1962, s. 6).

Sovyetler Birliği'nde çocukların okul-dışı faaliyetlerini organize eden kurum, Pioner teşkilatıydı. İlk pioner birliği, 13 Şubat 1922'de Moskova'da kuruldu (Balyanskaya, 1962, s. 6). Pioner teşkilatının tüm Sovyetler Birliği'nde teşkili, Komsomol teşkilatının 19 Mayıs 1922'deki ikinci konferansında alınan kararla oldu. Bu nedenle bu tarih, Pioner teşkilatının kuruluşu olarak kabul edildi. Komsomol teşkilatının Ekim 1922'de düzenlenen beşinci kongresinde ise, Pioner teşkilatının tüzük ve yasası ile tören yemini belirlendi (Sovetskaya İstoriçeskaya Entsiklopediya, 1968, s. 150). Teşkilata yeni katılan pionerler için düzenlenen törende onlara şu soru yöneltilirdi: "Lenin ve Stalin için mücadeleye hazır mıyız?" Pionerler ise karşılığında şu cevabı verirdi: "Daima hazırız!" (Macintyre, 1993, s. 45). Sadece bu slogan bile, teşkilatın amacını ortaya koymak açısından yeterlidir.

10-14 yaş grubundaki çocuklardan teşkil edilen Pioner teşkilatı, ilk yıllarda daha çok sanayi tesisleri, fabrikalar, kolhozlar, kulüpler ve çocuk evlerinde (detsky dom) kuruldu. Bunun nedeni o yıllarda okullarda okuyan çocukların sayısının oldukça az olmasıydı (Balyanskaya, 1962, s. 7). Pioner teşkilatının okullarda yapılanma süreci ise, 1923 yılında başladı (Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya, 1927, s. 460). Bu süreçte öğretmenler de pioner birliklerinin okullarda kurulmasına ve pionerler ile öğrencilerin ortaklaşa toplumsal faaliyetler düzenlemesine yardım ettiler (Yakovlev, 1952, s. 66). Pioner teşkilatı, çocukların okullardaki eğitim-öğretim faaliyetlerinde Komünist Partinin başlıca yardımcılarından biriydi. Komünist Partinin kabul ettiği bir kararnamede çocuk hareketinin en önemli görevinin okuldaki eğitim-öğretimin kalitesini arttırmak, çocuklar arasında disiplin anlayışının gelişimini sağlamak ve temel bilimlerin öğrenilmesi için mücadele etmek olduğuna vurgu yapılıyordu (Boçin, 1938, s. 72). Bununla birlikte, daha önce de belirtildiği gibi, Pioner teşkilatının asıl vazifesi, okul-dışı zamanlarda gerçekleştirdiği çalışmalarla yeni neslin sosyalist eğitimine katkıda bulunmaktı.

Çocukların okul-dışı zamanlarının planlanmasında özellikle pioner kamplarının önemi büyüktü. Pioner kamplarının amacı, pionerlerin toplumsal-emek faaliyetlerine dahil etmek, çocukların disiplin anlayışını kuvvetlendirmek, pionerleri komünal hayata alıştırmaktı (Rives, 1965, s.487). Pionerler kamplarda spor ve oyun alanlarının kurulmasından, kamp etkinlikleri sırasında kullanılacak masa ve bankların yapımına, çiçek dikiminden kolhoz çalışmalarına dek yardımda bulunuyordu (Vojatuy, 1948, s.20). Pioner kampları genellikle, çocukların kolhoz, hayvan çiftlikleri gibi üretim alanlarıyla tanışabileceği yerlere yakın bölgelerde konumlanmıştı. Pionerlerin buralarda çalışan kişilerle tanışması, çocukların emeğe karşı duyduğu saygıyı ve yetişkinlerin çalışmalarına dâhil

olma isteğini arttırıyordu (Dobretsova, 1988, s. 7).

Pionerlerin okul dışındaki zamanlarının organize edildiği mekânlardan bir diğeri, pioner evleriydi. İlk pioner evleri 1923-4 yıllarında Moskova'da açıldı, daha sonra Stalin'in teşebbüsüyle diğer şehirlere de yayıldı (V.İ.Lenin Adına Pioner Teşkilatı, 1952, s. 357). Pioner evleri, pionerlerin komünist eğitiminde önemli vasıtalarından biriydi. Burada, Eğitim Bakanlığı sisteminde eğitim-öğretim çalışmaları yürütülmekte ve çocukların komünist bir terbiye ile yetişmesi sağlanmaktaydı (Azerbaycan Sovyet Ansiklopedisi, 1983, s. 532). Pioner evlerinde politik çalışmaların yanı sıra çocukların kişisel yeteneklerinin gelişimine yönelik faaliyetler de gerçekleştirilmekteydi (RGASPI, f. M-1, op. 23, d. 1315, l. 11).

Pionerler, okul-dışı zamanlarda, 'topluma faydalı çalışmalar' kapsamında ekonomik faaliyetlere de dahil edilmekteydi. Çocuklar, kolhozlarda ekim ve hasat çalışmalarına, tohumların cinslerine göre ayrılmasına, sebze bahçelerindeki ve tarlalardaki yabancı otları temizlenmesine vb. yardımda bulundular (Gerasimova, 1962, s. 7). Pionerler tüm bunların yanında, traktör ve otomobil yapımında kullanılmak üzere hurda topladılar (Lebedinskiy, 1973, s. 16). Bunun yanı sıra, ülkenin sanayileşme sürecine maddi yardımda bulunmak amacıyla 'sanayi günü' organize ederek, topladıkları paraları ülkenin sanayi fonuna bağışladılar (Krupskaya, 1987, s. 96-99).

Sovyetler Birliği'nde çocukların organizatörü olan Pioner teşkilatı kısa bir süre içerisinde hızlı bir gelişim kaydetti. 1923 yılında Pioner teşkilatına üye olan çocukların sayısı 75.000 iken, bir yıl sonra bu rakam, 760.000'e, 1927 yılında ise 1.740.531 gibi büyük bir sayıya ulaştı (Volkov, 1965, s. 461). Teşkilat çok geçmeden tüm Sovyetler Birliği'nde yeni neslin sosyalist eğitiminde en etkili kurumlardan biri haline geldi.

Pionerlerin Savaş Eğitimi

Pioner teşkilatının yasalarında pionerlere düşen görevlerden birinin, Sovyet ülkesini düşmana karşı korumak; Kızıl Ordu ve Sovyet donanmasını sevmek olduğu ifade ediliyordu (RGASPI, f. M-1, op. 23, d. 1425, l. 5). 1944'te kabul edilen 'Detsky Sad (Çocuk Bahçeleri) Nizamnamesi'nde de bu noktaya vurgu yapılıyordu: "Çocuğun anlayabileceği en mühim memleket hadiselerini, tabiat güzelliklerini ve halkın ortaya koyduğu eserleri zikrederek; çocuğa Sovyet vatanını, halkını, komutanlarını ve ordusunu sevdirmek gerekir" (Heller, 1998, s. 179). Sovyet vatanına ve ordusuna yapılan bu vurgu, Stalin döneminde yeniden beliren 'Sovyet vatanseverliği' kavramıyla daha da güçlendi. Sovyet tarihçilerinden Fitzpatrick'in ifadesiyle, 'eski Bolşevik enternasyoneller tarafından küçümsenen rodina (anavatan) kavramı' Stalin döneminde yeniden yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştı (Fitzpatrick, 1982, s. 149). Bu durumun neticelerinden biri, Pioner teşkilatında savaş eğitimine verilen önemin artması oldu.

Pioner Teşkilatı Merkez Bürosu, Kızıl Ordu'nun kuruluşunun 10. yıldönümü olan Ocak 1928'de Pioner teşkilatını savaş hazırlıklarını arttırmaya çağırdı. Merkez Büro pioner birliklerine, eğer birliklerdeki savaş hazırlıkları yeterli değilse, bunların iyileştirilmesi için önlemler alınması, atıcılık grupları oluşturulması, daha büyük yaştaki pionerlerinse topografya kurslarına katılması çağrısında bulundu. Büro ayrıca, pionerlerin savaş çalışmalarındaki başarılarını gösteren sergiler düzenlenmesini, çocuklar arasında gezilerin ve savaş oyunlarının arttırılmasını da talep etti (Vsesoyuznaya Pionerskaya Organizatsiya,

1927, s. 49).

Pionerlere askeri alanda gerekli olan donanımın kazandırılmasından, pioner liderleri sorumluydu. Pionerler okullarda çok erken yaştan itibaren iyi birer savaşçı olmaları için eğitilmekte ve bu alanda gerekli olan bilgileri edinmekteydiler (RGASPI, f. M-1, op. 23, d. 1091, l. 28.). Bu kapsamda çocuklara parti, sosyalist anavatan, Lenin ve Stalin, işçiler ve kolhoz çalışanları hakkında kitaplar okutuluyor ve filmler izletiliyordu (Vojaty, 1949, s.3). Bunların yanı sıra, çocuklar yeni savaş teknikleriyle tanışırılıyor, silah ve diğer savunma araçlarını kullanmayı öğreniyorlardı (Zanegin, 1938, s. 43). Savaş eğitimi kapsamında her bir pioner; ilk yardım, hava saldırısı ve kimyasal saldırılara karşı korunma, Mors alfabesi, harita ve pusula kullanma gibi konularda gerekli bilgilerle donatılıyordu (RGASPI, f. M-1, op. 23 d. 1361 l. 27). Askeri eğitim sürecinde, önemli tarihi olayların çocuklara öğretilmesi de önemli bir yer tutuyordu (Zanegin, 1938, s. 43).

Savaş eğitiminde beden eğitimi çalışmalarının da önemi büyüktü. Bu çalışmalar temel olarak; sabah jimnastiklerini, pioner takım, birlik ve gruplarının savaş eğitimine yönelik spor faaliyetlerini ve pioner kamplarındaki çalışmaları kapsıyordu (Koronovsky, 1943, s. 29). Pioner teşkilatının beden eğitimine verdiği önemin bir diğer göstergesi, düzenlenen spor geçitleriydi. Pionerler, 1933'ten itibaren her yıl, Kızıl Meydan'daki spor geçitlerine katıldılar. Tüm Sovyet cumhuriyetlerinden pionerlerin katıldığı ilk geçit töreni, 1937 yılında düzenlenmişti (Yakovlev, 1972, s. 82).

Pionerlerin savaş eğitiminde önemli hususlardan biri, düzenlenen müdafaa yarışlarıydı. Bu yarışların amacı; çocukların keşif ve istihbarat yeteneğini, arazide kamufraj, engelleri aşma ve uzak görüş becerisini arttırmaktı. Bu amaçla, pioner kamplarında sık sık yarışlar düzenlendi (Şerbakov, 1965, s.16). Bunlardan biri, 1940 yılında düzenlenen 'Tüm Birlik' savunma yarışlarıydı. Bu yarışın amacı, okullarda kitlesel savunma faaliyetlerinin artırılması ve çocukların halk muharebesi tarihini, Kızıl Ordu liderlerini öğrenmelerini sağlamaktı (1940-çı İlde Pioner ve Mekteblilerin Umum İttifaq Mudafie Yarışları, 1940, s.3). Bir diğer yarışma da Pionerskaya Pravda gazetesinin girişimiyle 1941'de düzenlendi (Yakovlev, 1972, s.84).

Okul ve pioner evlerinde kurulan savaş sporuna yönelik grup ve kulüpler de pionerlerin savaş eğitiminde önemliydi. Pionerler bu grup ve kulüplerde savunma sporlarını ve savaş mesleklerini (muhaberecilik, atışçılık, pilotluk, paraşütçülük vb.) öğrendiler (Yakovlev, 1972, s. 81). Pek çok şehirde teşkil edilen 'Ülkenin Genç Müdafacıları' adlı birlikler buna bir örnekti. Kasım 1941'de Moskova'da bu birliklerin sayısı 42.000'e ulaşmıştı. Bunlar, yangınların söndürülmesinde kullanılacak malzemeler hazırlanmasına, tanksavar kollarının teşkiline ve sığınakların kurulmasına yardım etti (Nikolayev, 1973, s. 23).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında Komsomol teşkilatı, Komünist Partinin rehberliğinde Pioner teşkilatını daha da güçlendirmek amacıyla çalışmalarda bulundu. 15 Eylül 1942'de Komsomol Merkez Komitesi, "Pioner Teşkilatının Çalışmalarındaki Büyük Eksiklikler ve Bunların Ortadan Kaldırılması Hakkında" başlıklı bir karar aldı. Bu kararda, Pioner teşkilatının görevleri, savaş yıllarındaki durum göz önünde bulundurularak, yeniden düzenlendi. Bu düzenlemelerle, Pioner teşkilatı içerisinde beden eğitimi ve savaş eğitimi ile ilgili çalışmalara ve ayrıca topluma yararlı faaliyetlere daha fazla yer verildi (V.İ.Lenin Adına Pioner Teşkilatı, 1952, s. 37).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında pionerlere büyük görevler düştü. Pioner teşkilatları savaş süresince “Her şey cephe ve her şey zafer için” sloganıyla çalıştı (Drujinin, 2014, s. 79). Almanya ile yaşanan bu savaş, Pioner teşkilatının ve okulların faaliyetlerini büyük ölçüde değiştirdi. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu cepheye gitti, okulların büyük bir kısmı hastanelere çevrildi. Komünist Parti bu yıllarda, pionerlerin başlıca görevinin eğitimlerine devam etmek olduğu çağrısı yaptı (Nikolayev, 1973, s.6).

İkinci Dünya Savaşı’nda Pionerlerin Sovyet Ordusuna Yönelik Yardımları

Savaş yıllarındaki en ilginç gelişmelerden biri, Almanlara karşı savaşta Sovyet ordusuna ve yakınları cepheye bulunan ailelere yardım amacıyla, Arkadiy Gaydar ve onun kaleme aldığı Timur ve Askerleri² adlı eserinden ilhamla gelişen ‘Timur hareketi’ydi. Timur hareketinin sadece Rusya’daki katılımcı sayısı, 2 milyon kadardı (Drujinin, 2014, s. 79).

Arkadiy Gaydar’ın çocuklara yaptığı evlere, fabrikalara ve tarlalara yardımda bulunma çağrısı üzerine pionerler, bir yandan eğitimlerine devam ettiler, bir yandan da çeşitli sorumluluklar üstlenerek yetişkinlere yardım ettiler. Çok sayıda pioner ve öğrenci, savaşın ilk günlerinden itibaren hemşire olarak hastanelerde görev yaptı, şehir sokaklarında devriye görevinde bulunarak polislere yardım etti. Çatı ve damlarda nöbet tuttu, yangınları önledi (Goldin, 1942, s. 11). Pionerler, ordu için hizmet köpekleri ve atların yanı sıra posta güvercinleri yetiştirdi. Örneğin, Rostov’da ‘Genç Doğacılar’ grubunun pionerleri, Kızıl Ordu için 200 km’ye kadar posta taşıyabilen güvercinler yetiştirmişti (Pioner,1939, s. 21). Pionerler bunun yanı sıra gazetelerin kolhozlara ulaştırılmasını sağladı; hurda ve yaralı askerlerin tedavisinde kullanılmak üzere şifalı otlar topladı (Nikolayev, 1973, s. 9). Pionerlerin tüm savaş dönemi boyunca topladıkları şifalı otların miktarı 186.000 tondan fazlaydı (Nikişov ve Fligelman, 1962, s. 47).

Timur hareketi kapsamında, örneğin Leningrad’ta Tambovsky sokağında kız pionerler, hasta ve yaşlılara yardım etti; onlar için su ve odun taşıdı, evlerini temizledi, çamaşırlarını yıkadı. Çocuk evleri için oyuncak, kıyafet, kitap, kap-kacak topladı. Leningrad’taki Oktyabrsky bölgesindeki pionerler ise, Komsomol üyesi liderlerinin yönetiminde, hastaneler için sanat kitapları, kap-kacak topladı, yaralıların yanında nöbet tuttu (Goldin, 1942, s. 12). Pionerler, gezici hastanelerde de görev aldılar. Görev yerine kadar bu seyyar hastanelere eşlik ettiler; yolculuk sırasında yaralı askerlerle ilgilendiler ve sağlıkçılara yardımda bulundular (Gluşko, 2000, s. 6).

Pionerler cephedeki askerlerin ailelerine de yardımda bulundular. Pionerskaya Pravda’da bir asker eşi, pionerlerin kendilerine yardımlarıyla ilgili olarak şunları aktarıyordu:

4 çocuğum var. Ben sabah erkenden fabrikaya gidiyorum ve bazen gece yarısına kadar çalışmak zorunda kalıyorum. Ancak aklım hiçbir şekilde çocuklarımda kalmıyor. Çünkü bize her gün, 194 numaralı okuldan pionerler geliyor. Onlar çocukların derslerine yardımcı oluyor, odalarını temizliyor,

2 Bu kitap İkinci Dünya Savaşı’nın arifesinde, 1940 yılında Pionerskaya Pravda gazetesinde, ardından radyolarla yayımlandı. Hemen sonrasında ise ayrı bir kitap olarak basıldı. Kitabın filmi de çekildi ve 1940 yılının sonuna doğru ekranlarda gösterildi. Kitabın başkahramanı Timur, çocuklar tarafından çok sevildi. Bu kitabın etkisiyle savaş yıllarında pek çok pioner birliği ve okullarda, pioner saraylarında Timur birlikleri kuruldu. (Bkz. Arkadiy Gaydar, Timur i Ego Komandı, Buryatskoye Knijnoye İzd-vo, Ulan-ude, 1981.)

küçük olan çocuklarının bakımıyla ilgileniyor, onların karnını doyuruyor, onlara hikâyeler anlatıp uyutuyorlar (Gluşko, 2000, s. 6).

Bu yıllarda Komsomol teşkilatı, pionerlere ev işlerinde de çeşitli görevler düştüğüne vurgu yapıyordu. Bu kapsamda pionerlerden beklenen, ev ekonomisine yardımda bulunmaları, odun toplayıp kırmaları, küçük çocukların bakımıyla ilgilenmeleriydi. Kuybışevsk pionerlerinden İra Andreyeva, yazdığı bir mektupta babasının cepheye gidişiyle annesinin çalışmak zorunda kaldığını ve bu sebeple ev işlerinin abisiyle kendilerine kaldığını, daha önce hiç yapmadığı bu işlerin kimi zaman onlar için zorlayıcı olduğunu yazıyordu (Nikolayev, 1973, s. 9-13).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında pionerlerin cepheye yardım için geliştirdikleri önemli faaliyetlerden biri, 'uçak gruplarının' kurulmasıydı. Bu gruplar tarafından toplanan paralar sayesinde cepheye çok sayıda uçak bağışlandı. Örneğin Leningrad pionerleri, bu şekilde topladıkları paralarla donanmaya Leninskye İskrı (Lenin Kıvılcımı) adlı bir uçak bağışında bulundular. Moskova'da da 2.000 kadar genç, topladıkları paralarla yaptırıkları Pionerskaya Pravda (Pioner Gerçeği) adlı uçağı, bizzat Tuşansky Havalimanı'na giderek pilotlara hediye ettiler (Yakovlev, 1972, s. 76). Savaş pilotları yaptıkları bu yardımlardan ötürü pionerlere duyduğu minnettarlıklarını içeren mektuplar gönderdiler. Bu mektuplardan birinde pilotlar, pionerlerin topladıkları paralarla cepheye yollanan Pioner Komi ASSR (Otonom Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti) isimli uçakla 4 düşman uçağının düşürüldüğünü ve düşman bölüklerinin yok edildiğini bildiriyordu (Şerbakov, 1965, s. 20). Stalin de savaş sürecinde gösterdikleri bu yardımlarından dolayı, çocuklara duyduğu şükranını dile getiren çok sayıda mektup gönderdi (Yerşova, 1949, s. 14).

Pionerler tarafından toplanan paralar ve hurdalarla tanklar da üretildi. Pionerler tankların üretimi için gerçekleştirilen etkinliklerde Komsomol teşkilatı ile birlikte çalıştı. Bu amaçla, 15 Şubat 1942'de hurda toplanması için kitlesel bir etkinlik başlatıldı. Bu etkinlik kapsamında çok sayıda pioner, tonlarca hurda topladı (Şerbakov, 1965, s. 21). Pionerlerin bu faaliyetleri neticesinde; Moskova'da 'Moskovsky Pioner' (Moskova Pioneri), Ryazan'da 'Yunıy Pioner' (Genç Pioner); Krasnoyarsk'ta 'Sivastopol' ve 'Pioner' ismini taşıyan çok sayıda tank, uçak ve savaş arabaları üretildi (Gluşko, 2000, s. 4).

Pionerler, Almanlara karşı mücadelenin içinde de yer aldılar. Komünistlerin ve Komsomol üyelerinin rehberliğinde gizli birlikler organize ederek, Almanlara karşı mücadelede Sovyet ordusuna yardımda bulundular. Pioner teşkilatının dergisi Vojatyı'da bunlarla ilgili çeşitli bilgiler yer almaktadır. Luga'da gerilla birliğine bağlı olan pioner Kolya Lavrentyev bunlardan biridir. Kolya, Luga'yı işgal eden Alman ordusu hakkında istihbarat toplamak ve bunları birliğe iletmekle görevliydi. Ancak Almanlara yakalanıp esir düştü. Dergide yer alan bilgilerde, Kolya'nın, bağlı bulunduğu gerilla birliğinin mevzilendiği yer hakkında bilgi vermeyi reddettiği için işkenceye maruz kaldığı ve sağ elinin kesildiği ifade edilmektedir (Goldin, 1942, s. 11). Almanlara karşı teşkil edilen gizli birliklere bir diğer örnek, Stalino vilayetinin Artymovsky rayonundaki Poktrovskoye köyünün pionerleri tarafından, 16 Mayıs 1942'de kurulan birliktir. Bu birlik, yaralı Sovyet askerlerini hendek ve mağaralarda gizledi, onlar için ilaç ve erzak temin etti. Bunun yanı sıra Alman ordusunun durumu hakkında malumat topladı (V.İ.Lenin Adına Pioner Teşkilatı, 1952, s. 36). Onlar, avcı taburlarının düşman paraşütçüleri vurmalarına da yardım ettiler; geceleri duvarlara faşizm karşıtı afişler asıp, düşmana sabotajlar düzenlediler (Gluşko, 2000, s. 3-11).

Savaş yıllarında pionerlerin gerçekleştirdiği bir başka etkinlik, yaralı askerlere manevi destek için, onlara bizzat kendilerinin çizdikleri resimleri hediye etmek, onlar için konserler düzenlemek ve ailelerine mektup yazmalarına yardımcı olmaktı. Pionerler yaz aylarında ise, yaralıları taze besinlerle beslemek için yaban mersini, kayısı gibi meyveler topladılar (Drujinin, 2014, s. 80).

Pioner teşkilatının savaş yıllarında gerçekleştirdiği bir başka önemli çalışma, 1942 yılında 'Genç teknisyenler cepheye yardıma!' sloganıyla düzenlenen Çocuk Teknik Keşifler Gösterisiydi. Bu hareket kapsamında 200.000'den fazla katılımcı; asker ailelerine, okul ve cepheye yardımı dokunacak teknik buluşlar gerçekleştirdiler. 1944'te sayıları artık 600.000'e yaklaşan teknisyenler, 1 milyondan fazla malzeme üretmişti (Drujinin, 2014, s. 80).

Pionerler askerler için 8 Kasım 1942'de çok sayıda pioner, 'Pionerler cepheye' sloganıyla düzenlenen vaskreseniklere³ katıldı. Bu kapsamda çocuklar; 4.268 ton hurda topladı ve okullar ile ailesi cephede olanlar için 80.000 metre küp odun hazırladılar (Nikişov ve Fligelman, 1962, s. 47). Pionerler askerler için temin ettikleri yiyecek, kışlık giyecek, kolonya, sabun, kâğıt, kalem, zarf gibi çok sayıda eşyayı cepheye gönderdiler. Sadece Moskova'lı pioner ve öğrenciler, Temmuz 1941-Mart 1942 tarihleri arasında 21.000 tütün, 8.000 çorap ve 500 eldiveni cepheye yolladılar (Gluşko, 2000, s. 4).

İkinci Dünya Savaşı'nın devam ettiği yıllarda, pionerler arasında herhangi bir konuda uzmanlığı bulunmayanlar, savaş yıllarında çeşitli kurslara katılarak farklı alanlarda (traktörçü, biçer-döverci, şoför, doğramacı, çilingir vb.) uzmanlık edindiler (Gluşko, 2000, s. 4). Yine pioner evlerinde farklı üretim grupları (marangoz, çilingir, dikiş-nakış vb.) teşkil edilerek; pionerler tarafından, cephe için gerekli olan malzemeler hazırlandı. Sadece Moskova'da 17.000 çocuğun çalıştığı 330 grup mevcuttu (Nikolayev, 1973, s. 18). Bu gruplar tarafından cephede kullanılmak üzere fişek kutuları, seyyar sağlık çantaları yapıldı. Pionerler ürettikleri bu ürünleri satışa çıkararak para topladılar; bunun yanı sıra kendi ürettikleri eşyaların verildiği 'eşya lotoları' düzenledi, cepheye yardım için kışlık kıyafetler diktiler (Goldin, 1942, s. 13).

Komünist Partisi Merkez Komitesi, çocukların savaş yıllarındaki yardımları için şunları yazıyordu: "Gençler, ülkenin bağımsızlığı için verilen savaşa katılarak, büyük bir cesaret ve Sovyet anavatanına sarsılmaz bir bağlılık örneği göstermişlerdir" (Yakovlev, 1972, s. 70). Pioner teşkilatına Almanlara karşı mücadelede gösterdikleri cesaretlerinden ve emeklerinden ötürü, 'Sovyetler Birliği'nin Kahramanı' ödülü verilirken, 1.000 kadar pioner de çeşitli nişan ve madalyalarla taltif edildi (Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya, 1927, s. 462).

3 Subbotnikler tatil günü olan cumartesi günlerinde, Vaskresenikler ise Pazar günlerinde toplum yararına düzenlenen ücretsiz iş günlerini ifade etmektedir. Komsomol ve pioner birlikleri tarafından düzenlenen bu etkinliklerde, ücretsiz çalışılmak suretiyle elde edilen kazanç, toplum yararına işlerde kullanılıyordu.

Sonuç

Pioner teşkilatı, Sovyet sisteminin talep ettiği yeni vatandaş tipinin şekillendirilmesinde Komsomol teşkilatı ile birlikte en etkili kurumlardan biriydi. Teşkilatın gerek okul içerisinde gerekse okul dışı zamanlarda çocuklar arasında gerçekleştirdiği 'topluma faydalı çalışmalar' yeni neslin sosyalist eğitiminin önemli bir parçasıydı. Çocuklar, 'topluma faydalı çalışmalar' kapsamında ve Pioner teşkilatının denetimi altında eğitimden ekonomiye pek çok alanda ülkenin sosyalist inşasına hizmet ettiler. Bu çalışmalar, çocuklardaki disiplin ve sorumluluk duygusunu arttırmanın yanında, onlarda emeğe karşı bir sevgi uyandırılmasını da amaçlıyordu. Ancak orduya yardım kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin bunlardan ayrılan bir yönü vardı. Bu ise, Stalin döneminde yeniden önem kazanan Sovyet vatanseverliğinin çocuklar arasında güç kazanmasını ve çocukların askeri konuda daha donanımlı hale gelmesini sağlamaktı.

Bilindiği gibi, ilk yıllarda Sovyetler Birliği'nde 'vatanseverlik' yasaklı bir kavramdı. Enternasyonalist anlayışa göre, ileride gerçekleşecek bir dünya devriminden sonra tüm dünya, komünistlerin ortak vatani olacaktır. Ancak beklenen devrim hareketleri bir türlü gerçekleşmeyince, bu durum Stalin'i 'tek ülkede sosyalizm' politikasını ilan etmek zorunda bıraktı. Buna ilerleyen süreçte Alman işgali tehlikesi de eklenince, 'vatanseverlik' duygusunu güçlendirmek Sovyetler Birliği için elzem hale geldi. Çocuklara askeri konularda gerekli bilgilerin kazandırılması süreci, savaş yıllardan çok önce başladı. Bu amaçla, pioner kamplarında, pioner ev ve saraylarında, pioner kulüplerinde çocuklara yönelik olarak savaş eğitimi ve spor faaliyetleri düzenlendi. Ancak beliren Alman tehdidi ile birlikte bu çalışmalar daha da önem kazandı. Pioner teşkilatının ordu için düzenledikleri yardım faaliyetleri ve doğrudan cephede yürüttüğü çalışmalar ise, savaş sürecinde çocuklar ve Sovyet ordusu arasındaki bağın kuvvetlenmesine, dolayısıyla Sovyet vatanseverliği duygusunun güçlenmesine katkıda bulundu.

Kaynakça

- Balyanskaya, L.K. (1962). Smena Smene İdet. Moskva: Znaniye İzd-vo.
- Boçin, L. (1938). Yuniye Pioneri. Moskva: Molodaya Gvardiya.
- Dobretsova, N.V. (1988). Ekologiçeskoye Vospitaniye v Pionerskom Lagere. Moskva: Agropromizdam.
- Drujinin, V.V. (2014). Detskoye Dvijeniye v Rossii. Moskva: Logos.
- Fitzpatrick, S. (1982). The Russian Revolution: 1917-1932. Newyork: Oxford University Press.
- Gaydar, A. (1981). Timur i Ego Komandı. Ulan-ude: Buryatskoye Knijnoye İzd-vo.
- Gerasimova, A.V. (1962). Oni Bili Pionerami. Minsk.
- Gluşko, M. P. (2000). Pioneri i Şkolniki v Velikoy Oteçestvennoy Voyne 1941-1945 Godov. Moskva.
- Goldin, A. (1942). Yuniye Patriotı Goroda Lenina. Vojatıy, 8, (s. 11-12).
- Heller, M. (1998). Makine ve Çarkları. (Çev. Canan, İ.) İstanbul: Adım Yayınları.

- Hoşbaht Uşaqların Pavilyonu. (1939). Pioner, (s. 10-11).
- Koronovskiy, V.N. (1943). Voенно-Fiziçeskaya Podgotovka Pionerov. Sovetskaya Pedagogika, 6, (s. 23-30).
- Krivoruçenko, V.K. (1985). İstoriya Vsesoyuznoy Pionerskoy Organizatsii İmeni V.İ.Lenina v Hronike Dat i Sobitiy v Dvuh Çastyah. Moskva: Molodaya Gvardiya.
- Krupeviva, M.V. (1930). Detskoye Dvijeniye i VLKSM. Pedagogiçeskaya Entsiklopediya içinde. (s. 428-502). Cilt. 2. Moskva.
- Krupskaya, N.K. (1987). Drug Bolşoy Zaboliviy: Perekpiska s Pionerami 1924-1939, Moskva: Molodaya Gvardiya.
- Krupskaya, N.K. (2013). Lenin ve Halk Eğitimi. (Çev. Demirel, Ö.M.) İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Lebedinskiy, V.V. (1973). Pionerskaya Organizatsiya v Period Vosstanovleniya Narodnogo Hozyaystva i Dalneyşego Razvitiya Sotsialistiçeskogo Obşestva v 1946-1958 Godah, Moskva.
- Macintyre, J. (1993). Political Socialization Of Youth In The Soviet Union: Its Theory, Use and Results. (Unpublished dissertation). California: Naval Postgraduate School.
- Nikişov, Y. M. ve Fligelman, S.M. (1962). Pionerskiye Salyuti. Kalinin: Kalinskoye Knijnoye İzdatelstvo.
- Nikolayev, V.İ. (1973). Pionerskaya Organizatsiya v Godı Velikoy Oteçestvennoy Voynı (1941-1945 gg.). Moskva.
- Pioner (1983). Azerbaycan Sovyet Ansiklopedisi içinde. (s. 339). Cilt 7. Bakı.
- Pionerskaya Organizatsiya v SSSR (1968). Sovetskaya İstoriçeskaya Entsiklopediya içinde. (s.149-151). Cilt 11. Moskva.
- Rives, S.M. (1965). Soderjaniye, Metodi i Organizatsionniye Formı Detskovo Kommunistiçeskovo Pionerskovo Dvijeniya. Pedagogiçeskaya Entsiklopediya içinde (s.474-491). Cilt. 2. Moskva.
- Şerbakov, A.P. (1965). Pioneri v Godı Voynı. Sıktivkar: Komi İzd-vo.
- Trud Na Obşuyu Polzu (1948). Vojatıy, 5.
- Lenin V.I. (1952). Pioner Teşkilatı (Çev. Hesenov, B. E.) Bakı: Azerbaycan Uşag ve Kençler Edebiyatı Neşriyyatı.
- Volkov, A. (1965). İstoriya Pioner-Dvijeniya v SSSR. Pedagogiçeskaya Entsiklopediya içinde. (s. 455-463). Cilt. 2. Moskva.
- Vospitivat Yunıh Patriotov. (1949). Vojatıy, 26 (11), (s. 1-3).
- Vsesoyuznaya Pionerskaya Organizatsiya (1927). Bolşaya Sovetskaya Entsiklopediya içinde. (s. 460-463). Cilt.5. Moskva.
- Vsesoyuznaya Pionerskaya Organizatsiya V.İ.Lenina: Dokumentı i Materialı (1981). Moskva: Molodaya Gvardiya.

Yakovlev, V.G. (1952). Sozdaniye Organizatsii Yunih Pionerov v SSSR. Sovetskaya Pedagogika, 5, (s. 58-70).

Yakovlev, V.G. (1972). Zori Sovetskoy Pionerii: Oçerki po İstorii Pionerskoy Organizatsii (1917-1941). Moskva: Prosveşeniye.

Yerşova, T.İ. (1949). Komsomol i Pionerskaya Organizatsiya. Moskva: Pravda.

Zanegin, M. (1939). Oboronnaya Rabota v Otryade. Vojaty, 1, (s. 26-28).

Sosyo-Politik Tarih Rus Devlet Arşivi (RGASPI) Belgeleri⁴

RGASPI, f. M-1, op. 23, d. 1091, l. 28.

RGASPI, f. M-1, op. 23, d. 1315, l. 11.

RGASPI, f. M-1, op. 23 d. 1361, l. 27.

RGASPI, f. M-1, op. 23, d. 1425, l. 5.

---

⁴ RGASPI, fond /f. (koleksiyon), opis/ op.(klasör), dela/d. (dosya), list/ l. (varak)